

УДК 636.1.083.38-027.15

СЕЛЕКЦІЙНА ОЦІНКА ТРИРІЧНИХ ЖЕРЕБЦІВ ОРЛОВСЬКОЇ РИСИСТОЇ ПОРОДИ

Глушак І. І., к. с.-г. н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

З врахуванням заводських ліній вивчено динаміку жвавості, лінійного росту та скороспілості трирічних жеребців орловської рисистої породи 2007 і 2008 р.н. Доведено, що крім даних обхвату грудей, жеребці всіх груп 2007 р.н. характеризувались даними на рівні вимог стандарту орловської рисистої породи.

Потомки лінії Піона 2.00,1 2008 р.н. поєднують найгіршу жвавість (2.17,1) та, крім обхвату п'ястка, невідповідність вимогам стандарту основних промірів породи. Для жеребців лінії Барчука 2.12,0 визнано, що з прогресом жвавості потрібно покращити дані обхвату грудей і косої довжини тулуба.

Доведено поєднання найкращої жвавості й вимог стандарту лінійного росту для жеребців лінії Пілота 2.02,2, що є пріоритетом майбутнього випробування та використання у селекційному процесі.

Ключові слова: орловська рисиста порода, жеребець, промір, стандарт, жвавість, лінія, випробування, іподром.

У період останнього століття кількісна та якісна характеристики поголів'я орловської рисистої породи зазнали ряд змін, а на початку третього тисячоліття пріоритетним напрямом використання її є іподромна індустрія.

Відомо, що у період минулого століття оцінку поголів'я орловської рисистої породи проводили згідно з вимогами типів: призового, густого і середнього. До призового типу зараховували коней дуже породних, сухої конституції, високоногих із міцними кінцівками [1, 5]. Для таких коней одним із пріоритетних показників головної оцінки конкурентоздатності в іподромній індустрії орловського рисака було, є і буде виявлення кращої скороспілості, з врахуванням жвавості на дистанції від 1600 м до 4800 м.

У період 2009 року кількість чистопородного поголів'я орловської рисистої породи від загального поголів'я племінних коней в Україні була 15,6 % [8].

З врахуванням правил випробування коней рисистих порід 2-10-річного віку на іподромах України, найкращу жвавість рисака можна виявити в результаті розіграшу призів, згідно з їх класифікацією у період кожного календарного року [6].

Сьогодні, порівнюючи племінне поголів'я популяції орловської рисистої породи з іншими породами іподромної індустрії світу, потрібно визнати, що воно є найбільш пізньоспілим. Проте від орловських індивідумів окремих ліній (Піона 2.00,1 і Пілота 2.02,2) виявлено показники жвавості на рівні помісей, що були одержані від схрещування кобил російської рисистої породи з жеребцями інших призових порід Росії і Франції [2, 3, 7]. Звідси питання скороспілості молодняка орловської рисистої породи на сьогодні є сучасним, особливо з врахуванням збереження вимог стандарту щодо лінійного росту і прогресу жвавості та неповторної його нарядності і краси як у збруї російської тройки, так і щодо використання для драйвінгу.

Поєднуючи збереження стандартів за основними промірами і досягнення кращої жвавості для жеребців провідних ліній орловської рисистої породи, особливо у порівнянні з ровесниками інших скороспілих порід, сьогодні є прогресом

популяції не тільки для селекційного процесу, а також щодо вирішення економічних питань використання даного поголів'я в іподромній індустрії.

Метою роботи було вивчення динаміки основних промірів, жвавості, скороспілості, з врахуванням найкращої роботоздатності і кількості стартів для її визначення. Поєднання цих факторів для трирічних жеребців 2007 і 2008 рр. народження та відповідність лінійного росту до вимог стандарту орловської рисистої породи.

Матеріали та методи досліджень. Матеріалом для вивчення лінійного росту, жвавості, скороспілості і поєднання цих показників були трирічні жеребці 2007 і 2008 р.н., випробувані на Київському іподромі (табл. 1).

Таблиця 1

Схема науково-виробничого досліджу

Заводські лінії	Група	Кількість голів	Батьки трирічних жеребців-продовжувачів ліній
Жеребці 2007 р.н.			
Барчука 2.12,0	1	6	Уклон 2.04,1; Малиновий Звон 2.06,6;
Піона 2.00,1	2	5	Дельфін 2.03,5; Афоризм 2.02,1; Купорос 2.10,3
Жеребці 2008 р.н.			
Барчука 2.12,0	3	6	Шалун 2.03,5; Малиновий Звон 2.06,6; Уклон 2.04,1
Піона 2.00,1	4	3	Фінал 2.06,5; Банкет 2.11,3; Афоризм 2.02,1;
Пілота 2.02,2	5	4	Композитор 2.04,0; Дамаск 2.09,2; Крестовий поход 2.04,9

Вихідним матеріалом були результати власних досліджень і дані племінного обліку поголів'я коней на Київському іподромі.

Для характеристики досліджень, з врахуванням заводських ліній і ставок 2007 і 2008 р.н. враховано: лінійний ріст (дані основних промірів – висота у холці, коса довжина тулуба, обхват грудей і п'ястка); краща жвавість трирічних жеребців, випробуваних на дистанцію 1600 м; скороспілість, з урахуванням жвавості і кількості стартів для визначення кращої роботоздатності.

Досліджуване поголів'я кожної ставки було одного віку, паратипові фактори і випробування його на Київському іподромі були практично однаковими.

Одержані результати досліджень статистично опрацьовані, відповідно до загальноприйнятих методик із використанням табличного процесора Excel. У проведеній роботі використано загальноприйняті методики досліджень для тваринництва і, зокрема, у кіннозаводстві.

Результати досліджень. Порівнюючи середні значення промірів усіх жеребців 2007 і 2008 р.н., потрібно констатувати, що ремонтний молодняк ставки 2008 р.н. характеризується меншими значеннями, а саме, від 0,8 см (коса довжина тулуба) до 2,1 см (висота у холці). Винятком є дані обхвату п'ястка, де перевага становить лише 0,1 см за жеребцями ставки 2008 р.н. (табл. 2). Виявлено, що серед відповідних генеалогічних груп 2007 і 2008 р.н. (л. Барчука 2.12,0 та Піона 2.00,1), найменша різниця за обхватом п'ястка (0,1 см).

У межах ставки жеребців 2007 р.н. як між генеалогічними групами, так і даними всього поголів'я за основними промірами лінійного росту достовірної різниці не виявлено.

Порівнюючи динаміку лінійного росту жеребців двох ставок лінії Барчука 2.12,2 виявлено найбільшу різницю – 5,7 см (за обхватом грудей), проте тільки за даними висоти в холці (4,6 см) вона достовірна ($P < 0,05$). Згідно з даними косої довжини тулуба і обхвату грудей, переваги були відповідно на 2,7 і 5,7 см за ремонтними жеребцями ставки 2007 р.н., проте різниця недостовірна.

Дані основних промірів у жеребців, одержаних від продовжувачів ліній Піона 2.00,1 ставки 2008 р.н., переважають ровесників за віком 2007 р.н. від 0,3 см (за обхватом п'ястку) до 2,5 см (за обхватом грудей). За причини збільшення мінливості у ремонтного молодняка 2008 р.н. різниця за промірами між групами недостовірна.

Таблиця 2

Динаміка даних промірів жеребців трирічного віку, $M \pm m$

Групи жеребців	Проміри, см			
	Висота у холці	Коса довжина тулуба	Обхват	
			грудей	п'ястка
Жеребці 2007 р. н.				
Усього (л. Барчука 2.12,0 і л. Піона 2.00,1)	160,8 ± 0,9	162,2 ± 0,9	178,9 ± 1,2	20,6 ± 0,2
в т.ч. л. Барчука 2.12,0	162,2 ± 1,3**	162,3 ± 1,7	180,2 ± 2,3	20,7 ± 0,2
л. Піона 2.00.1	158,6 ± 1,2	161,2 ± 1,6	176,8 ± 1,6	20,5 ± 0,3
Жеребці 2008 р. н.				
Усього (л. Барчука 2.12,0; л. Піона 2.00,1 і л. Пілота 2.02,2)	158,7 ± 1,0	161,4 ± 1,2	177,3 ± 1,4**	20,7 ± 0,2
У т.ч. л. Барчука 2.12,0	157,6 ± 1,2**	159,6 ± 1,4	174,5 ± 2,7***	20,8 ± 0,3
л. Піона 2.00.1	159,8 ± 3,2	163,3 ± 3,7	179,3 ± 3,3	20,8 ± 0,7
л. Пілота 2.02,2	159,8 ± 2,7	163,8 ± 2,4	182,8 ± 2,4***	21,3 ± 0,4

Примітка. ** - $p < 0,05$; *** - $p < 0,05$ між 3 і 5 групами.

Із найкращими показниками лінійного росту жеребців ставки 2008 р.н. одержано потомство від продовжувачів лінії Пілота 2.02,2, що перевищувало середні значення всього полів'я від 0,6 см за обхватом п'ястка до 5,5 см, згідно з даними обхвату грудей ($P < 0,05$). Із врахуванням різниці даних обхвату п'ястка, косої довжини тулуба щодо інших генеалогічних груп і середнього значення ставки 2008 р.н. достовірної різниці не виявлено, що свідчить про вирівняність лінійного росту жеребців за вказаними промірами.

Найбільшу різницю (8,3 см) серед генеалогічних груп жеребців 2008 р.н. виявлено за обхватом грудей між ровесниками ліній Пілота 2.02,2 і Барчука 2.12,0 ($P < 0,05$). Із врахуванням інших показників лінійного росту достовірної різниці між групами не встановлено, проте вона змінювалась від 0,5 см (за обхватом п'ястка) до 4,2 см (за косою довжиною тулуба). Ремонтні жеребці, отримані від продовжувачів лінії Піона 2.00,1 2008 р. н., у порівнянні з ровесниками інших двох генеалогічних груп, характеризувались проміжними значеннями лінійного росту.

Із врахуванням даних висоти в холці, косої довжини тулуба та обхвату п'ястка жеребців ліній Барчука 2.12,0 і Піона 2.00,1 2007 р.н., вони характеризувались на рівні стандарту орловського рисака або перевищували його. За резуль-

татами одержаних даних обхват грудей досліджуваних жеребців 2007 р. н. генеалогічних груп Барчука 2.12,0 і Піона 2.00,1 встановлено, що вони поступались стандартним вимогам орловської рисистої породи на 2,8 і 6,2 см відповідно.

У молодняку всіх груп 2008 р.н. доведено, що з врахуванням даних косої довжини тулуба і обхвату п'ястка вони були на рівні стандарту орловської рисистої породи або перевищували його, особливо це характерно для жеребців лінії Пілота 2.02,2, де встановлено переваги від 0,8 см (за обхватом п'ястка) до 2,8 см (за косою довжиною тулуба).

У цілому як для жеребців, що належать до лінії Барчука 2.12,0 2007 р.н., так і 2008 р.н. характерною небажаною особливістю є недостатній обхват грудей, адже їх дані нижчі за стандарт породи на 2,8 і 8,5 см відповідно. Серед досліджуваних груп 2008 р.н. встановлено, що пріоритетними за даними лінійного росту є сини, одержані від продовжувачів лінії Пілота 2.02,2, адже дані їх промірів були на рівні або перевищують стандартні вимоги.

Науковцями визнано, що чим раніше буде встановлена найкраща жвависть кожного випробуваного рисака, тим цінніше і більш конкурентно здатне поголів'я буде одержано для селекційного процесу та економіки рисистого кіннозаводства.

Результатами проведеної роботи доведено, що середня жвависть жеребців 2007 р. н. змінюється від 2.13,9 на 1600 м (лінія Піона 2.00,1) до 2.14,2 (лінія Барчука 2.12,0). Доведено не суттєву різницю (3,2) щодо прийнятих стартів для виявлення кращої жвавості, серед генеалогічних груп жеребців ставки 2007 р. н. (табл. 3).

Таблиця 3

Роботоздатність трирічних жеребців орловської рисистої породи

Групи жеребців	Жвависть, хв. с ± с		Кількість стартів для виявлення найкращої жвавості
	± до кращої для комплексної оцінки, с	найкраща у призу	
			М±m
Жеребці 2007 р. н.			
Усього (л. Барчука 2.12,0 і л. Піона 2.00,1)	- 0,9	2.14,1 ± 1,6	9,3 ± 1,7
у т.ч. л. Барчука 2.12,0	- 0,8	2.14,2 ± 1,3	7,8 ± 1,5
л. Піона 2.00,1	- 1,1	2.13,9 ± 2,5	11,0 ± 2,3
Жеребці 2008 р. н.			
Усього (л. Барчука 2.12,0; л. Піона 2.00,1 і л. Пілота 2.02,2)	-1,0	2.14,0 ± 0,9	8,9 ± 1,6
у т.ч. л. Барчука 2.12,0	- 2,1	2.12,9 ± 1,3	10,0 ± 1,5
л. Піона 2.00,1	+ 2,1	2.17,1 ± 2,1**	10,0 ± 1,7
л. Пілота 2.02,2	-2,6	2.12,4 ± 0,8**	7,5 ± 1,8

Примітка. ** - $p < 0,05$.

Виявлено серед ставки 2008 р. н. найкращу жвависть у потомків лінії Пілота 2.00,2 (2.12,4), а найтихішими на дистанцію 1600 м були потомки лінії Піона 2.00,1 (2.17,1), де різниця між вказаними групами є достовірною ($p < 0,05$). За кількістю стартів молодняк 2008 р. н. характеризувався мінливістю від 7,5 днів (лінія Пілота 2.02,2) до 10,0 днів (лінія Піона 2.00,1 і Барчука 2.12,0).

У цілому, порівнюючи найменшу кількість стартів і найкращу жвавність ремонтних жеребців лінії Пілота 2.02,2, доведено, що вони у ставці 2008 р. н. є найбільш пріоритетними для майбутнього випробування та використання у селекційному процесі.

Середня жвавність усього поголів'я, із урахуванням ставок 2007 і 2008 р. н., характеризувалась найменшою (0,1 с) різницею та була недостовірною. Проте, серед лінійних генеалогічних груп вона була більш неоднозначна. Так, потомки лінії Барчука 2.12,0 2008 р. н., порівняно з ровесниками за віком 2007 р. н., були жвавішими на 1,3 с ($p > 0,05$), а сини продовжувачів лінії Піона 2.00,1 2008 р. н. були тихішими на 3,2 с, проте різниця між групами недостовірна.

Із урахуванням стандартних вимог щодо комплексної оцінки [4] жвавості на 1600 м для трирічного ремонтного молодняку орловської рисистої породи (2.15,0) і фактичної роботоздатності жеребців 2007 р. н., виявлено, що оцінений молодняк подолав дистанцію жвавіше від 0,8 с (лінія Барчука 2.12,0) до 1,1 с (лінія Піона 2.00,1), а тому це поголів'я оцінено за максимальною кількістю балів - 9.

Жеребців 2008 р. н. ліній Барчука 2.12,0 і Пілота 2.02,2, порівняно із стандартними вимогами, також були жвавішими на 2,1 і 2,6 с відповідно та оцінено максимально за робочою продуктивністю. Низькою роботоздатністю характеризувались трирічні жеребці лінії Піона 2.00,1 2008 р. н., адже жвавність їх була тихішою, порівняно зі стандартними вимогами - на 2,1 с.

Звідси, як за пріоритетом кращої жвавості, так і за оцінкою бонітування, визнано кращими жеребців лінії Піона 2.00,1 2007 р. н. (9 балів), а зі ставки 2008 р. н. – лінії Пілота 2.02,2 і Барчука 2.12,0 (9 балів).

Висновки:

1. Із урахуванням середніх значень промірів жеребців 2007 р. н. і генеалогічних груп ліній Барчука 2.12,2 та Піона 2.00,1 достовірної різниці не встановлено.

2. За показниками лінійного росту потомків двох ставок найбільша (5,7 см) і достовірною ($p < 0,05$) різниця за висотою у холці характерна для жеребців лінії Барчука 2.12,0 2007 р.н.

3. Викликає стурбованість динаміка лінійного росту жеребців лінії Барчука 2.12,0 2007 і 2008 р.н., де виявлено дані обхвату грудей менші за вимоги стандарту породи на 2,8 і 8,5 см відповідно.

4. Найкращими даними лінійного росту відрізнялись сини від продовжувачів лінії Пілота 2.02,2 ставки 2008 р.н., які перевищували стандартні вимоги основних чотирьох промірів орловської рисистої породи.

5. За недостовірної різниці щодо кількості стартів між генеалогічними групами 2007 р.н. кращу середню жвавність (2.13,9) мали жеребці лінії Піона 2.00,1 з максимальною оцінкою 9 балів за результатами бонітування.

6. Поєднання найменшої кількості стартів 7,5 і найкращої жвавості жеребців лінії Пілота 2.02,2 є пріоритетним для подальшого випробування та використання у селекційному процесі.

7. Доведено, що потомки лінії Піона 2.00,1 2008 р.н. характеризуються поєднанням найгіршої жвавості (2.17,1) і невідповідності вимогам основних промірів породи, що свідчить про тенденцію до зменшення крупності і небажаного використання їх у селекційному процесі.

Бібліографічний список

1. Афанасьев С. В. Орловский рысак / С. В. Афанасьев. – Пермь: «Конный мир», 2010. – 288 с.
2. Глушак І. І., Заріцький Р. О. Скороспілість молодняку орловської рисистої породи / І. І. Глушак, Р. О. Заріцький // Науково-технічний бюлетень / ІТ НААН. – Х., 2012. - № 106. – С. 26-31.
3. Глушак И. И. Скороспелость молодняка орловской рысистой породы / И. И. Глушак // Сборник научных трудов Sworld. – Одесса: изд. Куприенко С. В., 2012. – т.34. – С. 3-7.
4. Інструкція з бонітування племінних коней. Інструкція ведення племінного обліку в конярстві / [Ю. Ф. Мельник, І. П. Горошко, Л. Ю. Безгула та ін.]. – К.: Арістей, 2007. – 108 с.
5. Парфенов В. А. Орловский рысак – 225 лет побед и поражений / В. А. Парфенов // Конный мир. – 2001. – № 6. – С. 10-16.
6. Правила випробувань племінних коней рисистих, верхових і ваговозних порід на іподромах України / [Н. В. Присяжнюк, Н. В. Кудрявська, К. К. Згара та ін.]. – Х.: Компанія «Апекс-Харків», 2011. – 92 с.
7. Програма випробувань коней рисистих порід. – К.: КП Київський іподром, 2011. – № 25. – С. 20 – 21, 25.
8. Ткачова І. В. Сучасна лінійна структура орловської рисистої породи в Україні / І. В. Ткачова // Науково-технічний бюлетень / ІТ УААН. – Х., 2009. - № 101. – С. 127-137.

СЕЛЕКЦИОННАЯ ОЦЕНКА ТРЕХЛЕТНИХ ЖЕРЕБЦОВ ОРЛОВСКОЙ РЫСИСТОЙ ПОРОДЫ

Глушак И. И., Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

С учетом заводских линий изучена динамика резвости, линейного роста и скороспелости трехлетних жеребцов орловской рысистой породы 2007 и 2008 г.р. Доказано, что кроме данных обхвата груди, жеребцы всех групп 2007 г.р. характеризовались данными на уровне требований стандарта орловской рысистой породы.

Потомки линии Пиона 2.00,1 2008 г.р. сочетают худшую резвость (2.17,1) и, кроме охвата пясти, несоответствие стандартным требованиям основных промеров породы. Для жеребцов линии Барчука 2.12,0 признано, что с прогрессом резвости нужно улучшить данные обхвата груди и косо́й длины туловища.

Доказано сочетание лучшей резвости и требований стандарта линейного роста для жеребцов линии Пилота 2.02,2, что является приоритетом предстоящего испытания и использования в селекционном процессе .

Ключевые слова: орловская рысистая порода, жеребец, промер, стандарт, резвость, линия, испытания, ипподром.

SELECTION EVALUATION OF THREE STALLIONS ORLOV TROTTER BREED

Glushak I. I., National University of bioresources and nature management of Ukraine

With regard to plant dynamics of speed, linear growth and precocity three stallions Orel Trotter breed born in 2007 and 2008 Proved that in addition to the data of the chest, stallions all groups born in 2007 was characterized by the data on the level of requirements of the standard of Orlov Trotter breed.

Descendants line Peony 2.00,1 2008 born combine the worst playfulness (2.17,1) and, in addition to coverage pasterns, the discrepancy between the standard requirements key measurements of the breed. For stallions line of young swell 2.12,0 acknowledged that progress playfulness need to improve the data of the chest and slanting length of a trunk.

The proven combination of the best speed and requirements of the standard linear growth for the males in the Pilot line 2.02,2, which is the priority of the upcoming test and use in breeding.

Keywords: Orlov Trotter breed, stallion, measuring, standard, playfulness, line, testing, Hippodrome.

УДК 636.127.1.082(477+470)

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СЕЛЕКЦІЙНИХ ОЗНАК ПОПУЛЯЦІЇ КОНЕЙ РОСІЙСЬКОЇ РИСИСТОЇ ПОРОДИ УКРАЇНИ ТА РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ЯК ПЕРЕДУМОВА ДЛЯ ВІДОКРЕМЛЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ВНУТРІШНЬОПОРОДНОГО ТИПУ

**Корнієнко О. О., к. с.-г. н., Волков Д. А., д. с.-г. н.,
Ткачова І. В., к. с.-г. н., Гданська К. В., Алещенко О. О.
Інститут тваринництва НААН**

Статтю присвячено проведенню порівняльного аналізу та наданню характеристики селекційних ознак коней російської рисистої породи України та Російської Федерації. Проведенні дослідження виявили вірогідні відмінності у типі будови тіла, показниках відтворення, жвавості, рівні кровності за американською стандартбредною породою, походженням, генетичним профілем обох популяцій. Спираючись на визначення поняття "внутрішньопородний (зональний) тип" та керуючись отриманими даними, є підстави зазначити про те, що в Україні, протягом тривалої селекційної роботи, може бути сформований свій вітчизняний тип рисаків.

Ключові слова: коні, генетичний профіль, жвавість, іподром, кровність, популяція, походження, російська рисиста.

Бажання створити універсального рисака – жвавого на біговій доріжці й разом із цим крупного, нарядного та придатного до сільськогосподарських, транспортних робіт, призвело до спроб схрещування коней орловської та американської порід, що 1949 року, у результаті цілеспрямованої племінної роботи, згідно з розробленими планами, при суворому індивідуальному підборі та доборі коней бажаного типу та жвавості, завершилося виведенням та затвердженням нової породи коней – російської рисистої [1-3, 16].

Із моменту затвердження порода набула широкого розповсюдження як у Росії, так і в Україні. Кінними заводами, які займалися вирощуванням російської рисистої породи, було вирощено багато рисаків високого класу жвавості, таких як: Жест — 1.59,6 хв.с, Гібрид 2.00,0 та ін. Основу селекційної роботи з породою складало розведення «в собі», та в невеликих об'ємах зворотне схрещування з орловськими рисаками, на той час як схрещування маток з американськими плідниками було припинено. Але перші гастролі вітчизняних рекордистів у Швеції та